

स्वयंसेवी संस्थांमार्फत चालविण्यात येणाऱ्या आदिवासी विकास विभागाच्या अनुदानित आश्रमशाळांमधील शिक्षकांच्या प्रलंबित मान्यता नियमित करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन

आदिवासी विकास विभाग

शासन निर्णय क्रमांक अआशा-२००५/प्र.क्र.१३६/का.११

मंत्रालय विस्तार, मुंबई-४०० ०३२.

दिनांक : २५ सप्टेंबर, २००६

- वाचा :** १) शासन निर्णय आदिवासी विकास विभाग क्र. अआशा-२००५/प्र.क्र.१३६/का.११, दिनांक ६ डिसेंबर, २००५
२) शासन पत्र क्र. लवेसू-२००६/प्र.क्र.३०/का.११, दि.२७ मार्च, २००६
३) आयुक्त, आ.वि., नाशिक यांचे पत्र क्र. अनुआशा-२००५/प्र.क्र.२२५/का.४(१), दिनांक १०.४.२००६.

प्रस्तावना : स्वयंसेवी संस्थांमार्फत चालविण्यात येणाऱ्या अनुदानित आश्रमशाळांमधील १४३३ शिक्षकांच्या मान्यतेपैकी ५९९ शिक्षकांच्या मान्यता खास बाब म्हणून नेमणूकीच्या दिनांकपासून नियमित करण्यास संदर्भ क्र.१ च्या शासन निर्णयान्वये मान्यता दिली आहे. उर्वरित प्रलंबित शिक्षकांच्या मान्यतेसंदर्भात दिनांक २२ मार्च, २००६ रोजी विधानपरिषदेत शिक्षक मान्यतेबाबतची लक्षवेधी सूचना चर्चेला आली होती. त्यावेळी मा.मंत्री (आ.वि.) यांनी याप्रकरणाची पडताळणी करून शैक्षणिक वर्ष संपण्याच्या आधी योग्य प्रकरणांमध्ये शिक्षकांना मान्यता देण्याची प्रक्रिया पूर्ण केली जाईल असे समागृहात आश्वासन दिले आहे. त्यानुसार आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांनी शिक्षकांच्या मान्यतेबाबतच्या प्रकरणांची पडताळणी करून खालीलप्रमाणे सुधारित प्रस्ताव सादर केला आहे.

१	विहित पद्धत नसलेले तथापि शैक्षणिक पात्रता असणारे व आरक्षणानुसार असलेले.	३५७
२	शैक्षणिक पात्रता असलेले परंतु विहित कार्यपद्धती व आरक्षणानुसार नसलेले	१६
३	अप्रशिक्षित शिक्षक	२६६
	अ) बी.ए., बी.एड्, बी.पी.एड्.	
	ब) १० वी, १२ वी, पदवीधर	
		एकूण ६३९

आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांच्याकडून प्राप्त झालेल्या उपरोक्त प्रस्ताव शासनाच्या मान्यतेसाठी सादर केला होता शासनाने याबाबत पुढीलप्रमाणे निर्णय घेतला आहे :-

शासन निर्णय : १. अ) उपरोक्त प्रस्तावातील ३७३ प्रशिक्षित शिक्षक आरक्षणाची पूर्तता करीत असल्याने शासनाच्या ६ डिसेंबर, २००५ च्या शासन निर्णयान्वये मान्यता नाकारण्यात आलेली होती. आता संस्था चालकांनी विभागीय आयुक्त कार्यालयातील मागासवर्गीय कक्षाकडून तसेच आयुक्त, आदिवासी विकास कार्यालयाकडून आरक्षण नोंदवहया तपासून प्रमाणित करून घेतल्या आहेत. सदर ३७३ प्रशिक्षित शिक्षकांपैकी ३५७ शिक्षक आरक्षणाची पूर्तता करीत असल्याने या शिक्षकांच्या नेमणूकांना नियुक्ती दिनांकापासून मान्यता देण्यात यावी.

ब) चित्रकला शिक्षक, हस्तकला शिक्षक व शारीरिक शिक्षकांना शिक्षण सेवक योजनेच्या सर्व अटी व शर्ती शालेय शिक्षण विभागाच्या शासन निर्णय क्रमांक एसएसएन-१००२/ (७५/०२)/माशि-२, दिनांक १८ डिसेंबर, २००३ अन्वये लागू करण्यात आलेल्या असल्याने या शासन निर्णयातील अटी व शर्तीनुसार त्यांच्या नेमणूकांना मान्यता देण्यात यावी.

२. अ) अप्रशिक्षित शिक्षकांच्या प्रलंबित मान्यता प्रकरणी संस्थाचालकांनी प्राथमिक शिक्षकांच्या जागी केवळ १२ वी उत्तीर्ण अथवा बी.एड./बी.पी.एड. अर्हता धारक शिक्षकांच्या नियुक्त्या केलेल्या आहेत. या संदर्भात शास्त्रेय शिक्षण विभागाचा शासन निर्णय क्रमांक पीआरई-२०००/ (२५८७)/प्राशि-१, दिनांक १२ नोव्हेंबर, २००१ व आदिवासी विकास विभागाचा शासन निर्णय क्रमांक अनुआशा-२००३/प्र.क्र.५/का.११, दिनांक २० सप्टेंबर, २००३ अन्वये प्राथमिक शिक्षक पदी बी.एड. पात्रताधारक शिक्षकांची नियुक्ती केली असल्यास त्यांना अप्रशिक्षित शिक्षक म्हणून सेवेत संरक्षण दिले आहे. सदर शासन निर्णयाप्रमाणे प्राथमिक शिक्षक पदी दिनांक ५.५.२००० पूर्वी नियुक्त केलेल्या शिक्षकांना अप्रशिक्षित शिक्षक म्हणून मान्यता देण्यात यावी असे आदेश आहेत. याच सूत्रानुसार आता या आदेशान्वये ज्या अनुदानित आश्रमशाळांमध्ये प्राथमिक शिक्षकांच्या पदावर एच.एस.सी., डी.एड. ऐवजी केवळ १२ वी उत्तीर्ण अथवा बी.ए./बी.कॉम. / बी.एस.सी. व बी.एड./ बी.पी.एड. शैक्षणिक व व्यावसायिक अर्हताधारक शिक्षकांची नियुक्ती केली असेल अशा सर्व प्रवर्गातील (खुला प्रवर्ग, अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती व विशेष मागास प्रवर्ग) प्राथमिक शिक्षकांना अप्रशिक्षित शिक्षक समजून नियुक्तीच्या दिनांकापासून मान्यता देण्यात यावी. मात्र अशा सर्व शिक्षकांना नियुक्ती दिनांकापासून पाच वर्षांच्या आत पत्रव्यवहाराद्वारे डी.एड. प्रशिक्षण पूर्ण करावे लागेल.

ब) अप्रशिक्षित शिक्षकांच्या संदर्भात आदिवासी विकास विभागाने गडचिरोली जिल्ह्यासाठी शासन परिपत्रक क्रमांक नियुक्ती - १५९५/३०५९९/ प्र.क्र.२६७/९५/

का.१९, दिनांक २६ फेब्रुवारी, १९९६ अन्वये गडचिरोली जिल्ह्यातील स्थानिक उमेदवारांना नियुक्ती देण्याबाबतचे आदेश निर्गमित केले आहेत. त्या परिपत्रकातील अटीची पूर्तता करणाऱ्या गडचिरोली जिल्ह्यातील अप्रशिक्षित शिक्षकांना मान्यता देण्यात यावी. मात्र अशा सर्व शिक्षकांना नियुक्ती दिनांकापासून पाच वर्षांच्या आत पत्रव्यवहाराद्वारे डी.एड. प्रशिक्षण पूर्ण करावे लागेल.

क) शालेय शिक्षण विभागाचे शासन निर्णय पीआरई-२००२/३३९५/प्राशि-१, दिनांक २७ फेब्रुवारी, २००३, व आदिवासी विकास विभागाचा शासन निर्णय क्रमांक अआशा-२००५/प्र.क्र.८/का.११, दिनांक ११ मार्च, २००५ अन्वये अनुसूचित जमाती, विमुक्त जाती व भटक्या जमाती तसेच विशेष मागास प्रवर्ग या संवर्गातील प्रशिक्षित उमेदवार उपलब्ध झाले नाहीत तर त्या संबंधित मागासवर्गीय प्रवर्गातील एच.एस.सी. उत्तीर्ण अप्रशिक्षित उमेदवारांना उपरोक्त शासन निर्णयातील अटी व शर्तीनुसार नियुक्ती देण्याबाबतचे आदेश निर्गमित करण्यात आले आहेत. या आदेशातील अटी व शर्तीची पूर्तता करणाऱ्या शिक्षकांना अप्रशिक्षित शिक्षक म्हणून नियुक्ती दिनांकापासून मान्यता देण्यात यावी. तथापि, या आदेशामध्ये नमूद केल्याप्रमाणे नियुक्ती दिनांकापासून अशा अप्रशिक्षित शिक्षकांना तीन वर्षांच्या आत पत्रव्यवहाराद्वारे डी.एड. प्रशिक्षण पूर्ण करावे लागेल. शिवाय वरील दि.११ मार्च, २००५ च्या आदिवासी विभागाच्या शासन निर्णयातील सर्व अटी व सवलती त्यांना लागू राहतील.

ड) आदिवासी विकास विभागाचा शासन निर्णय क्रमांक याचिका-२००५/प्र.क्र.१५५/का.११, दिनांक १०.११.२००५ व शुध्दीपत्र दिनांक ५ मे, २००६ नुसार आदिवासी विकास विभागातर्गत चालविल्या जाणा-या अनुदानित आश्रमशाळेतील अप्रशिक्षित शिक्षकांना पत्रव्यवहाराद्वारे डी.एड. करण्याची मुदत उपरोक्त दिनांक १०.११.२००५ च्या शासन निर्णयातील अटीच्या अधिन राहून खुल्या प्रवर्गासह सर्व प्रवर्गातील अप्रशिक्षित शिक्षकांसाठी सन २००६-०७ पर्यंत वाढविण्यात आलेली आहे. या शासन निर्णयातील अटीची पूर्तता करणा-या अप्रशिक्षित शिक्षकांना मान्यता देण्यात यावी.

३. या शासन निर्णयातील परिच्छेद २ मधील अ, ब, क व ड मधील आदेश प्रस्तावनेतील केवळ २६६ या अप्रशिक्षित शिक्षकांच्या नेमणुकांना मान्यता देण्यासाठीच लागू राहतील. २६६ अप्रशिक्षित शिक्षकांना पाच वर्षात डी.एड. करण्याच्या अटीवर मान्यता देण्यात येत आहे. या शिक्षकांना पत्रव्यवहाराद्वारे डी.एड. करण्यास शालेय शिक्षण विभागाने मान्यता द्यावी.

४. वर परिच्छेद क्रमांक ३ मध्ये उल्लेख केल्याप्रमाणे हा शासन आदेश केवळ २६६ शिक्षकांसाठी असला तरी परिच्छेद २ क मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे दिनांक ११.३.२००५ च्या शासन निर्णयातील तरतुदी भविष्यात नियुक्त होणा-या अप्रशिक्षित शिक्षकांना लागू

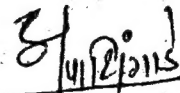
राहतील व भविष्यात नियुक्त होणा-या अशा अप्रशिक्षित शिक्षकांनाही नियुक्ती दिनांकापासून पाच वर्षांच्या आत पत्र व्यवहाराद्वारे डी.एड. प्रशिक्षण पूर्ण करावे लागेल.

५. उपरोक्त सर्व शिक्षकांच्या नियुक्त्या ह्या विहित कार्यपद्धतीचा अवलंब न करता संस्था चालकांनी केलेल्या आहेत. विहित कार्यपद्धतीनुसार नियुक्ती करण्याची अट शिथिल करून सहानुभूतीपूर्वक विचार करून खास बाब म्हणून या शिक्षकांच्या नियुक्त्यांना शासन मान्यता देत आहे. यापूर्वी या विभागाच्या दिनांक ६.१२.२००५ च्या निर्णयानुसार ५९९ शिक्षकांसाठी ही अट शसनाने यापूर्वीच शिथिल केलेली आहे. आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांनी नियमानुसार उपरोक्त ३५७ व २६६ शिक्षकांच्या नेमणुका नियुक्ती दिनांकापासून नियमित करण्यास मान्यता द्यावी. मात्र मागील कोणतीही थकबाकी न देता त्यांना १ ऑक्टोबर, २००६ पासून वेतन अदा करावे.

६. हे आदेश वित्त विभागाचे अनौ. संदर्भ क्रमांक ४६८/२००६, व्यय-१४, दिनांक १.७.२००६ व विधी न्याय विभागाचे अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक ४९४/अ, दिनांक ५ ऑगस्ट, २००६ अन्वये त्या विभागांच्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहेत. तसेच सदर आदेश शासनाच्या दिनांक २९.८.२००६ रोजी झालेल्या मंत्रीमंडळाच्या बैठकीमध्ये घेण्यात आलेल्या निर्णयानुसार निर्गमित करण्यात येत आहेत.

७. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या वेबसाईटवर उपलब्ध करून देण्यात आला असून त्याचा संगणक साकेतांक २००६०९२५१५१५३१००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(अ. पां. शिंगाडे)
कार्यासन अधिकारी

प्रति,

मा. मंत्री, आदिवासी विकास, मंत्रालय, मुंबई

मा. राज्यमंत्री, आदिवासी विकास, मंत्रालय, मुंबई

सचिव, शालेय शिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक,

शिक्षण संचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक) महाराष्ट्र राज्य, पुणे

अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, ठाणे / नाशिक / अमरावती / नागपूर,

सर्व प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प,

सर्व संबंधित संस्था (आयुक्त कार्यालयामार्फत)